

Morfologija i sintaksa pridjeva u japanskom jeziku

Drljača Sekulić, Mirna

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:882039>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-12**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Filozofski fakultet

MIRNA DRLJAČA SEKULIĆ

MORFOLOGIJA I SINTAKSA PRIDJEVA U JAPANSKOM JEZIKU

Završni rad

Pula, srpanj, 2024.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Filozofski fakultet

MIRNA DRLJAČA SEKULIĆ

MORFOLOGIJA I SINTAKSA PRIDJEVA U JAPANSKOM JEZIKU

Završni rad

JMBAG: 0303068672, redoviti student

Studijski smjer: Japanski jezik i kultura

Predmet: Japanski jezik 6

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Znanstvena grana: Japanologija

Mentor: prof. dr. sc. Dragana Špica

Pula, srpanj, 2024.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Mirna Drljača Sekulić, kandidat za prvostupnika Japanskog jezika i kulture ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

Mirna Drljača Sekulić

U Puli, 17 srpanj, 2024. godine

IZJAVA o korištenju autorskog djela

Ja, Mirna Drljača Sekulić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom *Morfologija i sintaksa pridjeva u japanskom jeziku* koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 17. srpanj, 2024.

Potpis

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Osnovni pojmovi morfologije i sintakse.....	2
2.1. <i>Morfologija</i>	2
2.2. <i>Sintaksa</i>	4
2.3. <i>Vrste riječi u japanskom jeziku i njihova struktura</i>	6
3. Morfološka i sintaktička svojstva japanskih pridjeva	9
3.1. <i>Morfološka svojstva japanskih pridjeva</i>	11
3.2. <i>Sintaktičke funkcije japanskih pridjeva</i>	15
3.3. <i>Morfosintaktičke sličnosti i razlike pridjeva u odnosu na glagole i imenice</i>	17
4. Dvije skupine japanskih pridjeva.....	18
4.1. <i>Pridjevi u leksičkim slojevima japanskog jezika</i>	18
4.2. <i>Problem svrstavanja japanskih pridjeva u vrste riječi</i>	22
5. Zaključak	29
Literatura	31
Sažetak	32
Summary.....	32

1. Uvod

Morfologija i sintaksa su grane lingvistike koje se bave proučavanjem tvorbe i oblika riječi, te pravilima njihovog sastavljanja u veće cjeline, sintagme i rečenice. Učenjem nekog jezika (ili više njih) od djetinjstva, govornici tog jezika stječu intuitivno znanje o tome kako se riječi tvore, kako se po pravilima tog jezika mijenjaju i kako se slažu u rečenice ovisno o tome što žele rečenicom izraziti. Iz tog razloga oni, prilikom govorenja, ne promišljaju o pravilima tvorbe ili slaganja riječi, nego im sposobnost upotrebe riječi i rečenica dolazi spontano. No, ako se strani jezik uči naknadno, u odrasloj dobi, a pogotovo ako osoba ne živi u zajednici u kojoj se taj jezik govori, najčešće je neophodno osvijestiti i naučiti morfološka i sintaktička pravila jezika kojeg uči, pogotovo u onim aspektima u kojima se ona razlikuju od analognih pravila u materinjem jeziku. Japanski jezik se morfološki i sintaktički značajno razlikuje od hrvatskog jezika, što se odnosi i na pridjeve koji će biti tema ovog rada.

Rad se sastoji od tri glavna dijela. Prvi dio rada sadrži pojašnjenja osnovnih morfoloških i sintaktičkih pojmova koje u radu koristim, te njihovu primjenu u japanskom jeziku koja se odnosi na vrste i na osnovne strukture japanskih riječi. U drugom dijelu rada osvrćem se na glavna morfološka i sintaktička svojstva japanskih pridjeva, kao i razlike i sličnosti koje oni pokazuju u odnosu na druge dvije glavne vrste riječi, glagole i imenice. Konačno, u trećem se dijelu koncentriram na razliku između dvaju skupina japanskih pridjeva. Analiza leksičkih slojeva japanskog jezika ukazuje na postojanje izvjesne semantičke razlike, a kad se tomu dodaju i morfološke i sintaktičke razlike koje postoje između dvaju skupina japanskih pridjeva, postavlja se pitanje njihova prikladnog klasificiranja kao vrste riječi: čine li japanski pridjevi, uz imenice i glagole, još jednu ili pak dvije zasebne glavne vrste riječi? S obzirom da je to vrlo složeno lingvističko pitanje, te da ni među lingvistima nema jedinstvenog odgovora na njega, u zadnjem dijelu rada ilustriram jedan aspekt te rasprave koji se temelji na morfološkom kriteriju flektivnosti.

Metoda kojom sam se koristila je istraživanje znanstvenih članaka i knjiga relevantnih za temu rada, te analiza prikupljenih informacija s ciljem izdvajanja glavnih morfosintaktičkih karakteristika japanskih pridjeva te okvirne analize problema njihovog prikladnog klasificiranja kao vrste riječi.

2. Osnovni pojmovi morfologije i sintakse

2.1. Morfologija

Jedno od osnovnih pitanja na koje morfologija mora odgovoriti jest pitanje “što tvori riječ?”. U svrhu odgovora na to pitanje lingvisti su rastavili riječi na manje jedinice koje imaju svoje zasebno značenje - *morfemi*. Prema Ivanu Markoviću (2012: 50), morfemi se dijele na *korijenske* i *afiksalne*. Korijenski ili *leksički* morfem je nositelj temeljnog značenja riječi te je zajednički element srodnih riječi. Afiksi su *vezani* morfemi koji mogu služiti za gradnju novih riječi (*derivacijski*, *tvorbeni morfemi*) te za promjenu oblika riječi istog značenja (*fleksijski*, *gramatički morfemi*).

U hrvatskom jeziku, derivacijski i gramatički morfemi se ostvaruju kao *afiksi*, tj. vezani morfemi koji samo zajedno s korijenom sačinjavaju riječ te se, ovisno o tome stoje li ispred ili iza korijenskog morfema, nazivaju *prefiksi*, odnosno *sufiksi*.

Pomoću pojma morfema, lingvisti su zatim definirali *riječ* kao jedan ili više morfema koji mogu samostalno predstavljati iskaz, koji čine takozvani “minimalni slobodni oblik” (Matasović 2005:75).

Riječi se mogu sastojati od samo jednog morfema (jednomorfemske riječi). Ivan Marković ih naziva “slobodni morf” i kao primjere navodi pojedine nepromjenjive riječi poput 'šest', 'da', 'jučer'. S druge strane, sve promjenjive riječi u hrvatskom jeziku sastavljene su zapravo od više morfema (višemorfemske riječi) (2012:41–2). “Kuća” je primjer višemorfemske riječi koja se sastoji od korijenskog morfema 'kuć' i gramatičkog morfema 'a'. Višemorfemske riječi mogu se također sastojati od dva ili više korijenskih morfema te se u tom slučaju nazivaju *složenice*. Primjer složenice bila bi riječ 'kućepazitelj', koja se sastoji od: 'kuć' (korijenski morfem) 'e' (spojnica) 'pazi' (korijenski morfem) 'telj' (derivacijski morfem) i 'i' (gramatički morfem).

Prilikom proučavanja različitih osobina pojedinog jezika posebno je korisna usporedba sa sličnim osobinama u drugim jezicima. Ta se usporedba može temeljiti na različitim kriterijima. Dubravko Škiljan (1985:158–159) primjerice navodi tri vrste jezične srodnosti. Prva se odnosi na preuzimanje jezičnih jedinica iz jednog jezika u drugi (kontaktna srodnost), druga se odnosi na zajedničko porijeklo jezika (genetska srodnost), a treća se odnosi na srodnost u slaganju jezičnih jedinica, najčešće na

morfološkoj razini (tipološka srodnost). U kontekstu razmatranja morfoloških karakteristika pridjeva, zanima nas tipološka srodnost, odnosno načini na koje morfemi u različitim jezicima sačinjavaju riječi. Po tom kriteriju možemo razlikovati izolativne, aglutinativne i flektivne jezike.

Izolativni ili korijenski jezici su jezici u kojima su morfemi najčešće slobodni, odnosno nemaju afikse, te se pojedinačne riječi uglavnom podudaraju s pojedinačnim morfemima. U takvim se jezicima odnosi između riječi uglavnom izražavaju položajem riječi u rečenici, odnosno korištenjem zasebnih gramatičkih morfema koji se ne spajaju s leksičkim morfemom na koji se odnose. U ovu skupinu jezika spadaju na primjer vijetnamski i mandarinski kineski.

Aglutinativni ili afiksativni jezici su oni u kojima se riječi sastoje od više morfema, ali su oni jasno odijeljeni unutar riječi, a gramatički morfemi najčešće imaju samo jedno gramatičko značenje. U ovu kategoriju jezika spadaju na primjer turski, mađarski i japanski jezik.

Flektivni jezici su oni u kojima se derivacijski morfemi i gramatički morfemi spajaju s leksičkim morfemima, ali oni najčešće nisu jasno odijeljeni, a gramatički morfemi često nose nekoliko gramatičkih značenja. U ovu kategoriju spada većina indoeuropskih jezika, uključujući i hrvatski (Škiljan 1985:160).

Općenitija tipološka podjela je na *analitičke* i *sintetičke* jezike. U analitičkim jezicima dominiraju jednomorfemske riječi, a odnosi među riječima izražavaju se zasebnim gramatičkim morfemima kao što su čestice i prijedlozi. S druge strane, u sintetičkim jezicima dominiraju višemorfemske riječi u kojima gramatički i leksički morfemi tvore jednu riječ. Spojimo li ovu podjelu s prethodnom, uočimo da bi tipični analitički jezici bili izolativni, dok bi u sintetičke jezike spadali aglutinativni i flektivni (Škiljan 1985:161).

No, ovdje valja naglasiti da su navedeni tipovi jezika takozvani "idealni tipovi", tj. da većina jezika, čak vjerojatnije niti jedan jezik nije "čisto" analitički ili "čisto" sintetički, nego se u navedene tipove svrstavaju na temelju toga koji način spajanja morfema u njima dominira. Tako bi po navedenim kriterijima primjerice vijetnamski spadao u analitičko-izolativne jezike, hrvatski u flektivno-sintetičke jezike, a japanski uglavnom u aglutinativno-sintetičke jezike. Spomenimo ovdje i engleski jezik, s obzirom da je on postao globalno sredstvo sporazumijevanja općenito, ali i specifičnije – jezik

suvremene znanosti, pa tako i lingvistike – te se stoga često koristi za usporedbe u različitim lingvističkim istraživanjima. Iako spada u skupinu indoevropskih jezika, koji su uglavnom sintetički i flektivni, engleski jezik se razvija/o u smjeru aglutinativnog, čak i analitičkog jezika (Škiljan, 1985:161).

2.2. Sintaksa

Kao što se, posve općenito, može reći da morfologija proučava načine na koje se formiraju riječi, isto tako općenito, sintaksa proučava kako se riječi formiraju u veće jezične jedinice – sintagme i rečenice. Sintaksa jezika istražuje načine na koje riječi slažemo u rečenice kako bi one bile smislene u zadanom jeziku: proučava pravila poretka riječi, gramatička pravila, odnose između riječi i gramatičkih pravila, tj. strukturu rečenica. Ukratko, sintaksa proučava pravila formiranja rečenica u određenom jeziku. S obzirom da rečenice nisu naprosto nizovi riječi, ta nam pravila omogućavaju uvid u to kako treba izgledati neka rečenica da bi izrazila ono značenje koje govornik želi prenijeti slušatelju.

Tradicionalno, sintaksa razlikuje glavne i sporedne djelove rečenice. U glavne djelove rečenice spadaju subjekt (subjektna sintagma) i predikat (predikatna sintagma) koji može biti glagolski i imenski. Sporedni djelovi rečenice su: objekti, koji funkcioniraju kao dopune predikatu; apozicije i atributi koji nadopunjuju subjekt ili objekt; te adverbialne ili priloške oznake koje se obično dodaju predikatu i iskazuju okolnosti onoga što se izriče predikatom (Škiljan 1985:115).

Za razliku od hrvatskog i engleskog jezika u kojima je osnovni redoslijed glavnih dijelova rečenice SVO: subjekt – predikat (glagol) – objekt; u japanskom jeziku uobičajeni redoslijed je SOV: subjekt – objekt – predikat (glagol). Kako navodi Marković, najveći broj jezika svijeta pripada jednoj od te dvije skupine (2010:236).

No, svakako treba naglasiti da je ovdje riječ o dominantnom ili neobilježenom redoslijedu navedenih sintaktičkih komponenti, tj. da jezici pokazuju različitu razinu fleksibilnosti u pogledu mogućnosti razmiještanja tih komponenti, naravno uz očuvanje osnovnog značenja rečenice.

U knjizi *Exploring Language Structure* (Payne 2006:8), za ilustraciju fleksibilnosti redoslijeda riječi u rečenici, autor koristi primjere rečenica na Naga jeziku (koji se

govori u Mijanmaru) koje su uspoređene s rečenicama na engleskom jeziku, ali ova razlika može se vidjeti i u usporedbi hrvatskog i engleskog jezika:

Ja ću podučavati njega. – I will teach him.
Njega ću ja podučavati. – I will teach him.
On će podučavati mene. – He will teach me.
Mene će on podučavati. – He will teach me.

U ovom primjeru možemo vidjeti da je redosljed riječi u rečenicama hrvatskog jezika fleksibilniji od redosljeda riječi u engleskom jeziku. Kako bismo znali tko koga podučava, u navedenim rečenicama hrvatskog jezika redosljed riječi može biti izmijenjen, a da značenje rečenice ostane isto, prvenstveno zato što se subjekt i objekt u hrvatskom jeziku prepoznaju po padežima. Za razliku od toga, u odgovarajućim rečenicama na engleskom jeziku, prepoznavanje subjekta i objekta isključivo se oslanja na redosljed riječi u rečenici, a promjenom tog redosljeda mijenja se i značenje same rečenice. Valja napomenuti da i u hrvatskom jeziku postoji osnovni redosljed riječi u rečenici, pa se njegovom promjenom postižu drugi jezični učinci, primjerice isticanje bitnog dijela rečenice u određenom kontekstu. Navedeni primjer ilustrira i da se u analizi procesa slaganja i razumijevanja značenja rečenica hrvatski jezik više oslanja na morfološka svojstva riječi nego što je to slučaj u engleskom jeziku.

Japanski jezik je, u tom smislu, sličniji hrvatskom nego engleskom jeziku, iako pripada različitoj skupini (SOV) u odnosu na hrvatski i engleski (SVO). U japanskom jeziku vršitelj radnje se ne prepoznaje prema redosljedu riječi u rečenici poput engleskog, nego se prepoznaje prema tome koja se čestica dodaje na imenicu. Promijenjen redosljed riječi u rečenici može imati druge jezične učinke, ili čak zvučati neprirodno, ali rečenica ostaje gramatički ispravna, a osnovno značenje rečenice očuvano.

Rečenice iz prošlog primjera možemo prevesti na japanski kako bismo ilustrirali fleksibilnost redosljeda riječi u japanskom u odnosu na engleski jezik:

Watashi ga kare ni oshiemasu. – I will teach him.
Ja ću ga podučavati.
Kare ni watashi ga oshiemasu. – I will teach him.
Njega ću ja podučavati
Watashi ni kare ga oshiemasu. – He will teach me.

Mene će on podučavati.

Kare ga watashi ni oshiemasu. – He will teach me.

Njega ću ja podučavati

Kao i u hrvatskom jeziku, vršitelj radnje, tj. subjekt označen je gramatičkim oblikom. U hrvatskom jeziku subjekt prepoznajemo po padežu – nominativ, dok je u japanskom jeziku subjekt označen česticom *ga*. U japanskom jeziku, mjesto glagola je najmanje fleksibilno. Oni se u pravilu nalaze na kraju rečenica, ali ako zamijenimo redoslijed subjekta i objekta u rečenici, koji su označeni odgovarajućim česticama, osnovno značenje ostaje isto. Kao i u hrvatskom, jeziku redoslijed subjekta i objekta ovisi o konkretnom kontekstu, pozadinskom znanju sugovornika, kao i o onome što govornik želi naglasiti.

U proučavanju jezika, lingvisti se mogu više usredotočiti na morfologiju ili na sintaksu, ali čini se očitim da su te dvije lingvističke discipline snažno isprepletene. Tu se isprepletenost prepoznaje u morfosintaksi – lingvističkoj disciplini koja ujedno proučava i morfološka i sintaktička obilježja jezika. Istovremeno proučavanje morfologije i sintakse pomaže kod analize i uspoređivanja različitih jezika, primjerice jezika u kojima se formiranje rečenice više oslanja na različite gramatičke osobine riječi u odnosu na jezike u kojem se gramatička struktura rečenice više oslanja na redosljed riječi u rečenici (Payne, 2006: 8). “Jezik može obaviti isti ili sličan zadatak komunikacije ili promjenom oblika riječi (morfologija) ili promjenom načina na koji su te riječi složene (sintaksa)” (Payne, 2006:9).

2.3. Vrste riječi u japanskom jeziku i njihova struktura

Na temelju morfoloških, sintaktičkih i/ili semantičkih svojstava, riječi se u pojedinim jezicima mogu svrstati u različite skupine – *vrste riječi*. Takeshi Masuoka i Yukinori Takubo (1992:8), prema sintaktičkoj funkciji koju imaju u rečenici, navode jedanaest vrsta riječi u japanskom jeziku:

- glagoli (*dooshi*): mogu sami za sebe činiti predikate;
- pridjevi (*keiyooshi*): mogu sami za sebe činiti predikate i također mogu imati funkciju adnominalnih modifikatora;
- kopulativne riječi (*hanteishi*): povezuju se s imenicom da formiraju predikat;

- pomoćni glagoli (*jodooshi*): povezuju se s predikatom da formiraju složeni predikat;
- imenice (*meishi*): središnji element teme ili komplement (dopuna predikatu);
- prilozi (*fukushi*): imaju funkciju modifikacije flektivnih riječi
- čestice (*joshi*): povezuju se s imenicama da formiraju subjekte ili dopune predikatu, ili povezuju imenice s imenicama, ili povezuju pojedine dijelove rečenica;
- adnominalni atributi (*rentaishi*): funkcioniraju isključivo kao adnominalni modifikatori;
- veznici (*setsuzokushi*): povezuju rečenice;
- uzvici (*kandooshi*): mogu biti pune (samostalne) rečenice;
- demonstrativi (*shijishi*): referiraju na osobe ili stvari koje su prisutne u okolini, ili unutar nekog konteksta. (Masuoka i Takubo (1992:8) napominju da, radi jednostavnosti, demonstrative ubrajaju u vrstu riječi iako se oni ne uklapaju u klasifikaciju utemeljenu na sintaktičkoj funkciji).

S druge strane, Hideki Kishimoto i Satoshi Uehara (2016:51), pozivajući se na japansku školsku gramatiku, navode deset vrsta riječi koje dijele u dvije skupine – *nezavisne* i *zavisne* vrste riječi. U nezavisne vrste riječi (*jiritsugo*) spadaju: glagoli, pridjevi, pridjevske imenice, imenice, prilozi, prenominalni modifikatori, veznici i uzvici; a u zavisne vrste riječi (*fuzokugo*) spadaju pomoćne riječi i čestice.

Masuoka i Takubo izdvajaju demonstrative dok ih Kishimoto i Uehara (citirajući Hashimotovu podjelu) svrstavaju u prenominalne modifikatore (*rentaishi*). Osim toga:

- prvi popis sadrži kopulativne riječi kao zasebnu vrstu riječi, dok ih drugi popis svrstava u pomoćne, tj. nesamostalne riječi (koje, osim kopulativnih elemenata poput *-da/-desu*, sadrže i sufikse za pasiv, kauzativ, deziderativ..., kao i nastavke za vrijeme, negaciju, modalnost. (Kishimoto, Uehara 2016:55)).
- prvi popis navodi pridjeve kao jednu vrstu riječi (koja sadrži dvije skupine pridjeva: *i*-pridjeve i *na*-pridjeve), a drugi popis te dvije skupine pridjeva navodi kao dvije zasebne vrste riječi: pridjeve (*i*-pridjevi) i pridjevske imenice (*na*-pridjevi).

Kako napominju Kishimoto i Uehara (2016: 55), o problemu prikladne klasifikacije vrsta riječi u japanskom jeziku, uključujući i pitanje treba li dvije skupine japanskih pridjeva svrstati u jednu ili u dvije vrste riječi, raspravljalo se i u tradicionalnoj i u suvremenoj japanskoj lingvistici, te ni danas nema jedinstvenog odgovora na to pitanje. O toj će temi biti više rečeno kasnije u ovom radu.

Što se tiče *strukture riječi*, Masuoka i Takubo (1992:9) riječi japanskog jezika koje se sastoje od više elemenata dijele u tri skupine: promjenjive (fleksijske) riječi, derivacijske riječi ili izvedenice, i složene riječi ili složenice.

Promjenjive riječi su one koje mijenjaju oblik ovisno o funkciji u rečenici. One se sastoje od fleksijske osnove koja izražava temeljno značenje riječi i koja se ne mijenja, te od fleksijskog nastavka koji mijenja oblik riječi izražavajući funkciju koju ta riječ ima u rečenici (Masuoka, Takubo 1992:9).

Na primjer, riječ *kotaereba* 'ako odgovori' sastoji se od osnove *kotae* 'odgovoriti' i sufiksa *reba* 'ako'.

Izvedenice su riječi formirane tako da se derivacijskoj osnovi doda derivacijski afiks – sufiks ili prefiks – pri čemu se mijenja leksičko značenje riječi (Masuoka, Takubo 1992:10). Tako na primjer *atatakai* 'toplo' (pridjev), dodavanjem sufiksa *-sa* postaje *atatakasa* 'toplina' (imenica), dok *kuroi* 'crno' (pridjev) dodavanjem prefiksa *ma-* postaje *makkurona* 'potpuno crno' (*na*-pridjev u japanskom jeziku).

Broj riječi kojima se može dodati neki derivacijski afiks naziva se "produktivnošću" tog afiksa. Primjerice sufiks *-sa* je vrlo produktivan jer može biti dodan mnogim riječima, dok prefiks *ma-* ima malu produktivnost jer može biti dodan samo nekolicini riječi. Dodatno, prefiksi općenito nemaju utjecaja na to kojoj će vrsti riječ izvedenica pripadati, za razliku od sufikasa – koji utječu na određenje vrste riječi kojoj izvedenica pripada (Masuoka, Takubo 1992:10). Kao što je ilustrirano u gore navedenom primjeru, dodavanjem sufiksa *-sa* pridjevima, oni postaju imenice, dok dodavanje prefiksa *ma-* nije utjecalo na promjenu vrste riječi (premda je *i*-pridjev postao *na*-pridjev).

Kako navodi Marković (2012: 55) pozivajući se na Bauera (2003), ako u jeziku ima prefikasa i sufikasa, sufikasa će redovito biti više. Uzmemo li to u obzir, skupa s činjenicom da su derivacijski sufiksi u japanskom jeziku općenito produktivniji od

prefikasa, te da mogu promijeniti vrstu riječi kojoj izvedenica pripada, s gramatičke točke gledišta sufiksi imaju važniju ulogu od prefikasa.

Složenice su riječi sastavljene od više riječi, odnosno riječi koje imaju dva ili više korijena (nositelja temeljnog značenja riječi).

Na primjer, riječ *hanabi* 'vatromet' je složenica sastavljena od riječi *hana* 'cvijeće' i *hi* 'vatra'.

Masuoka i Takubo, uz napomenu da, radi jednostavnosti, analiziraju samo složenice nastale kombiniranjem dvaju riječi, razlikuju *koordinativne (usporedne)* složenice u kojima su sastavnice semantički ravnopravne od *subordinativnih (odredbenih)* složenica u kojima jedan od sastavnih elementa podređen drugom, glavnom elementu. U japanskom jeziku, kao i u hrvatskom jeziku, drugi element složenice općenito je centralan ili glavni, dok je prvi element podređen (Masuoka, Takubo 1992:11).

U pogledu vrsta riječi, koordinativne složenice su u načelu imenice. S druge strane, subordinativne složenice u kojima je drugi element glavni mogu biti imenice, glagoli ili pridjevi. Primjerice:

- imenica *ureshinamida* 'suze radosnice' nastaje spajanjem osnove pridjeva *ureshii* koja se dobiva oduzimanjem nastavka *-i* i imenice *namida*;
- glagol *koshikakeru* 'sjediti' nastaje spajanjem imenice *koshi* i riječničkog oblika glagola *kakeru*;
- pridjev *nebaritsuyoi* 'uporan' nastaje od imenice *nebari* i pridjeva *tsuyoi*.

U takvim složenicama glavni element određuje kojoj vrsti riječi pripada cijela složenica (Masuoka, Takubo 1992:11).

3. Morfološka i sintaktička svojstva japanskih pridjeva

Pridjevi su "riječi kojima se izriču svojstva predmeta i pojava označenih drugim vrstama riječi, i odnosi među njima" (Barić, *et al.* 1995:173). Općenito se smatra da su imenice i glagoli – jezične univerzalije, tj. da tu vrstu riječi ima svaki jezik. Što se pak pridjeva tiče, kako navodi Ivan Marković u knjizi *Uvod u pridjev* (2010:5-6), dugi

niz godina se vjerovalo kako neki jezici ne prepoznaju pridjeve kao zasebnu vrstu riječi, ponajviše zbog europocentričnog pogleda na lingvistiku i podijelu riječi. Naime, ako se oslanjamo na kriterije za prepoznavanje pridjeva u jednoj skupini srodnih jezika, nije nužno da te iste kriterije možemo primijeniti i na druge jezike ili skupine jezika. S obzirom da većina europskih jezika spada u flektivne indoeuropske jezike, tj. one u kojima *riječi* mjenjaju oblik kako bi im se dodale ili specificirale određene informacije, traženje istih ili sličnih morfoloških osobina u drugim jezicima rezultiralo je stavom da se u nekim jezicima pridjevi ne mogu izdvojiti kao zasebna vrsta riječi, nego da bi se trebali smatrati podvrstom neprijelaznih glagola ili imenica. S obzirom na to da je takav pogled na pridjeve i njihovu kategorizaciju baziran na kriterijima indoeuropskih jezika, nije uzeto u obzir da se u različitim jezicima neke riječi mogu smatrati pridjevima iako morfološki i sintaktički ne prate kriterije europskih jezika. Marković (2010:30) se poziva na Dixona (2004) po kojem svaki jezik, uz imenice i glagole, ima i pridjeve, iako su u nekim jezicima kriteriji za razlikovanje pridjeva od glagola ili imenica vrlo suptilni. Po Dixonu (navedeno prema Marković 2010:58) postoje četiri kriterija pridjevskog vladanja:

1. *Glagoliki* pridjevi odnose se na pridjeve koji sintaktički mogu funkcionirati kao neprijelazni predikati, te imaju neka ili sva morfološka i sintaktička svojstva neprijelaznih glagola.
2. *Neglagoliki* pridjevi odnose se na pridjeve koji se mogu koristiti uz kopulu.
3. *Imenoliki* pridjevi odnose se na pridjeve koji, unutar imeničke sintagme, mogu preuzeti neke ili sve morfološke procese karakteristične za imenice.
4. *Neimenoliki* pridjevi odnose se na pridjeve koji se mogu morfološki vladati sasvim neovisno o imenici koju unutar imeničke sintagme modificiraju.

U različitim jezicima svijeta pridjevi imaju neku od kombinacija gore navedenih obilježja. Primjerice, pridjevi u engleskom jeziku su neglagoliki i neimenoliki, tj. nemaju ništa zajedničko – morfološki ili sintaktički – ni s glagolima ni s imenicama (Marković 2010:59). Na suprotnoj strani od engleskog jezika po ovoj bi podjeli bili jezici čiji pridjevi imaju svojstva i glagola i imenica. No, iako bismo, na prvi pogled, u tu grupu mogli svrstati i japanski jezik, ovdje treba biti oprezan. Naime, u skupinu “glagoliki i imenoliki pridjevi” ovdje se misli na to da pojedinačni pridjevi imaju oba svojstva – a to nije slučaj u japanskom jeziku. Dakle, iako možemo reći da u

japanskom jeziku pridjevi imaju svojstva i glagola i imenica, to se odnosi na dvije odvojene podskupine pridjeva – glagolike pridjeve i imenolike pridjeve. Stoga ih se svrstava u skupinu jezika s mješovitim pridjevima (Marković, 2010:61). Glagoliki pridjevi često se nazivaju *i-pridjevima*, a imenoliki *na-pridjevima*, te ću ih u ovom radu uglavnom tako nazivati.

3.1. Morfološka svojstva japanskih pridjeva

Za razliku od pridjeva u hrvatskom jeziku, koji se dekliniraju, japanski pridjevi se konjugiraju. No, dvije već spomenute skupine pridjeva konjugiraju se na različit način: *i*-pridjevi pomoću fleksijskog nastavka, a *na*-pridjevi konjugacijom pomoćnog glagola *da*.

(Tablice 1 i 2 su preuzete s iz *Handbook of Japanese Adjectives and Adverbs*, a primjeri su naši)

Tablica 1: Konjugacija *i*-pridjeva

Oblik	Zapis japanskim pismom	Transkripcija	Prijevod
Neprošli oblik	高い	<i>takai</i>	Visoko
Negacija	高くない	<i>takakunai</i>	nije visoko
Prošli oblik	高かった	<i>takakatta</i>	bilo je visoko
Negacija prošlosti	高くなかった	<i>takakunakatta</i>	nije bilo visoko
Vezivni oblik (te-oblik)	高く・高くて	<i>takaku/takakute</i>	visoko i...
Prilog	高く	<i>takaku</i>	visoko (prilog)
Kondicional (ba-oblik)	高ければ	<i>takakereba</i>	ako je visoko
Kondicional (tara-oblik)	高かったら	<i>takakattara</i>	ako je visoko
Tari-oblik	高かったり	<i>takakattari</i>	ponekad je visoko

Konjugacija *i*-pridjeva pomoću fleksijskog nastavka čini ih morfološki sličnim glagolima, koji se također konjugiraju koristeći fleksijski nastavak. Ono što ih razlikuje od glagola je sam fleksijski nastavak koji koriste: u slučaju *i*-pridjeva fleksijski nastavak je *-i*, dok je u slučaju glagola fleksijski nastavak *-ru*.

Tablica 2: Konjugacija *na*-pridjeva

Oblik	Zapis japanskim pismom	Transkripcija	Prijevod
Neprošli oblik	便利だ	<i>benri da</i>	Praktično
Negacija	便利ではない	<i>benri dewanai</i>	nije praktično
Prošli oblik	便利だった	<i>benri datta</i>	bilo je praktično
Negacija u prošlosti	便利ではなかった	<i>benri dewanakatta</i>	nije bilo praktično
Vezivni oblik (te-oblik)	便利で	<i>benri de</i>	praktično i...
Prilog	便利に	<i>benri ni</i>	praktično (prilog)
Kondicional (ba-oblik)	便利なら (ば)	<i>benrinara (ba)</i>	ako je praktično
Kondicional (tara-oblik)	便利だったら	<i>benri dattara</i>	ako je praktično
Tari-oblik	便利だったり	<i>benri dattari</i>	ponekad je praktično

Kao što je ilustrirano primjerima u gornjoj tablici, pridjevi iz *-na* skupine prilikom konjugacije ne mijenjaju svoj osnovni oblik, odnosno ne konjugiraju se dodavanjem fleksijskog nastavka nego koristeći kopulu *da*. S obzirom da su *na*-pridjevi, poput imenica, nepromjenjive riječi, te da se, za razliku od glagola, konjugiraju pomoću kopule, to *na*-pridjeve čini imenolikima i neglagolikima.

Osim konjugacija, japanski jezik raspolaže s brojnim drugim mogućnostima morfoloških promjena koristeći se pri tom pomoćnim riječima (*jodooshi*, koji se često nazivaju i pomoćnim glagolima). Pomoćne riječi čine vrlo raznovrsnu skupinu zavisnih elemenata, poput sufikasa za pasiv, kauzativ, deziderativ, potencijalnost,

honorifikaciju...; kao i funkcijskih nastavaka za vrijeme, negaciju, modalnost (Kishimoto, Uehara 2016:55).

Mogućnosti tvorbe izvedenica dodavanjem sufikasa iz skupine pomoćnih riječi, tj. njihovim kombiniranjem s različitim drugim vrstama riječi čine japanski jezik morfološki, a samim tim i izražajno, vrlo bogatim jezikom. Što se pridjeva tiče, obje skupine japanskih pridjeva, spajanjem s pomoćnim riječima (npr. afiksima), mogu tvoriti različite riječi (Kamiya 2002:45). U nekim slučajevima takve tvorbe obje skupine pridjeva podliježu istim morfološkim procesima, dok su u drugim slučajevima morfološki procesi različiti ovisno o tome dodaje li se pomoćni izraz *i*-pridjevima ili *na*-pridjevima. Opisat ću neke od tih tvorbi koristeći se pri tom knjigom *The Handbook of Japanese Adjectives and Adverbs* (Kamiya 2002), navodeći pri tom svoje primjere.

Izraz *daroo* 'vjerojatno' oblik je kopule *da* pomoću koje govornik izražava da nije siguran u informaciju koju prenosi sugovorniku (2002:45). Taj se izraz može dodavati na rječnički oblik *i*-pridjeva i *na*-pridjeva:

Ashita wa samui daroo.

Sutra će vjerojatno biti hladno.

Ano michi wa shizuka daroo.

Ta ulica je vjerojatno tiha.

Japanski jezik sadrži i pomoćne riječi koje imaju formalne značajke pridjeva te se mogu svrstati u dvije skupine: *i*-skupinu i *na*-skupinu. Oni se mogu nadovezati na obje skupine punoznačnih pridjeva.

Primjerice, *kamoshirenai* 'možda', 'moglo bi', ili u formalnijem obliku *kamoshiremasen*, je pomoćna riječ koja je po obliku *i*-pridjev i služi da bi se izrazilo da govornik nešto pogađa ili pretpostavlja (2002:72).

Ashita no kaigi wa nagai kamoshirenai.

Sutrašnji sastanak bi mogao biti dugačak.

Shiken wa kantan datta kamoshiremasen.

Možda je ispit bio jednostavan.

U neprošlom vremenu *i*-pridjevi ostaju isti, dok se na *na*-pridjeve spaja bez morfema *na* i kopule *da*. Ako je stanje o kojem pretpostavljamo bilo u prošlosti, *i*-pridjevi se

konjugiraju fleksijski, a *na*-pridjevi konjugacijom kopule *da* kao što je ilustrirano u drugom primjeru gore.

S druge strane, *sooda* 'izgleda', 'izgleda kao' pripada pomoćnim *na*-pridjevima, a njime govornik izražava svoju pretpostavku o trenutnom stanju nekoga ili nečega baziranu na vizualnim informacijama o tome (2002:32).

Kore wa takasoo kuruma desune?

Ovo je skupo izgledajući automobil, zar ne?

Kono kodomo wa teineisooda.

Ovo dijete izgleda pristojno.

Na pridjeve iz *i*-skupine *sooda* se dodaje na pridjevsku osnovu koja se dobiva tako da uklonimo zadnji *i* s rječničkog oblika, dok se na pridjeve iz *na*-skupine *sooda* dodaje izravno na rječnički oblik, bez ubacivanja morfema *na* i bez kopule *da*.

Osim sintagmi i izvedenica, u japanskom jeziku pridjevi se mogu tvoriti afiksacijom i složenicama. Jedan od primjera afiksacije je dodavanje sufiksa *-ppoi* 'poput' imenici *kodomo* 'dijete' čime dobijamo *kodomoppoi* 'poput djeteta'. Dok bi primjer složenice bio pridjev *aoguroi* 'tamno plavo' koji je spoj pridjeva *aoi* 'plav' i pridjeva *kuroi* 'crn'. Spajanjem tih dvaju pridjeva, *aoi+kuroi*, glasovnom promjenom *rendaku* (slijedno ozvučivanje, Srdanović i Špica 2022:100) dobijemo *aoguroi*, koji znači 'tamnoplav', ili preciznije 'crn s odsjajem plavog', jer je riječ o subordiniranoj složenici u kojoj je drugi element složenice (pridjev *kuroi*) glavni.

Neke od tih tvorbenih mogućnosti pridjevi dijele s drugim vrstama riječi, dok ima i onih koje se odnose uglavnom na pridjeve, poput adverbizacije. Kako bi se iz pridjeva dobili prilozni, *i*-pridjevi i *na*-pridjevi mijanjaju nastavke (2002:97).

Pridjevima *-i* skupine oduzima se fleksijski nastavak *i* te se umjesto njega dodaje nastavak *ku*. Primjerice, pridjev *hayai* 'brz' postaje *hayaku* 'brzo'.

Ano hito wa hayaku hashiru.

On/ona brzo trči.

Kod *na*-pridjeva na rječnički oblik pridjeva dodaje se nastavak *-ni*. Na primjer, pridjev *suteki* 'divan' postaje *sutekini* 'divno'.

Yamada san wa gitā wo sutekini hiku.

Yamada divno svira gitaru.

3.2. Sintaktičke funkcije japanskih pridjeva

Za razliku od konjugacije pridjeva, po kojoj se japanski pridjevi morfološki razlikuju od pridjeva u hrvatskom jeziku, osnovne sintaktičke funkcije pridjeva u oba jezika su iste. Japanski pridjevi mogu *modificirati imenice* i mogu *biti predikati* (Masuoka, Takubo 1992:21).

No, kao što ćemo vidjeti u primjerima koji slijede u tim dvjema sintaktičkim ulogama, *i*-pridjevi i *na*-pridjevi se ponašaju različito.

Modifikacija imenica:

Iako *i*-pridjevi i *na*-pridjevi imaju ulogu modifikacije imenica, oni se s imenicom povezuju na drugačije načine.

Primjerice, *i*-pridjev *takai* 'skup', ispred imenice, ostaje isti u rečenici.

Kore wa takai kuruma desu.

Ovo je skup automobil.

Dok *na*-pridjev *benri* 'praktičan', ispred imenice dobija morfem *na*:

Kore wa benri na jishoo desu.

Ovo je praktičan riječnik.

Osim već spomenutih morfoloških razlika između dvaju skupina pridjeva, dodavanje morfema *na* ispred imenica, po čemu su *na*-pridjevi nazvani, čini još jednu razliku između tih dvaju skupina pridjeva. To je, također, i jedna od karakteristika koja *na*-pridjeve čini sličnim imenicama. Naime, kod spajanja dvaju imenica u sintagmu u japanskom jeziku također se mora dodati gramatički element između njih, s razlikom da u slučaju imenica to nije morfem *na* već čestica *no*.

Predikatna funkcija:

Pridjevi u rečenici mogu imati funkciju predikata. U takvim rečenicama, pridjev se dodaje nakon imenice te također opisuje imenicu.

Koristeći, radi usporedbe, iste pridjeve ('skup' i 'praktičan') kao i u gornjim primjerima, u sintaktičkoj funkciji predikata oni glase:

Kono kuruma wa takai.

Ovaj automobil je skup.

Kono jishoo wa benri desu.

Ovaj riječnik je praktičan.

Kao što je iz primjera uočljivo, *i*-pridjev *takai* 'skup', u funkciji predikata morfološki ostaje isti kao što je bio u funkciji modifikacije imenice. Za razliku od toga, *na*-pridjev *benri* 'praktičan', u predikatskoj funkciji se mijenja, tj. gubi morfem *na* koji je imao u funkciji modificiranja imenice.

Općenito vrijedi da *i*-pridjevi ostaju isti, bilo da su dodani prije imenice kao njen modifikator ili nakon imenice kao predikat. U tom smislu *i*-pridjevi sintaktički funkcioniraju kao neprijelazni glagoli što ih, uz morfološko svojstvo flektivnosti, čini i sintaktički sličnim glagolima (Marković, 2010:77).

S druge strane, kada imaju funkciju predikata, *na*-pridjevima se ne dodaje morfem *na* između pridjeva i pomoćnog glagola, kao što je to slučaj kada modificiraju imenicu. Oni predikatnu funkciju postižu pomoću kopule, baš kao i imenice, što ih, uz morfološko svojstvo neflektivnosti, čini i sintaktički sličnim imenicama.

Već je rečeno da su dvije osnovne sintaktičke funkcije pridjeva – modifikacija imenica i predikatna uloga – iste u japanskom i u hrvatskom jeziku. Tome možemo dodati i da je redosljed riječi u obje funkcije isti u oba jezika: u modifikacijskoj funkciji pridjevi dolaze ispred imenica, a u predikatskoj nakon imenica. No, s obzirom da japanski jezik pripada skupini SOV jezikâ, za razliku od hrvatskog koji je u skupini SVO, uobičajeni (neobilježeni) redosljed riječi u rečenici u ta dva jezika se općenito gledano – razlikuje. Budući da je u japanskom jeziku glagol fiksiran na kraju rečenice, i subjekt i objekt će se, skupa sa svojim modifikatorima, uključujući i pridjeve, nalaziti prije glagola. No, najuočljivija razlika u pogledu redosljeda riječi u rečenicama hrvatskog i japanskog jezika odnosi se na zavisne rečenice – koje su u japanskom jeziku također prednominalne, tj. smještaju se ispred glavne imenice bez posredovanja odnosne (relativne) zamjenice (Shibatani, Kageyama, *Handbooks of Japanese Language and Linguistics* 2016:xx–xxii) poput *koji/kojeg* u hrvatskom jeziku.

Na primjer:

Isshookenmei benkyoosuru kinbenna gakusei wa takusan no koto wo shitteimasu.

Marljivi studenti, koji puno uče, puno znaju.

3.3. Morfosintaktičke sličnosti i razlike pridjeva u odnosu na glagole i imenice

Na temelju morfosintaktičkih razlika japanskih pridjeva, japanski jezik se svrstava u kategoriju jezika s mješovitim pridjevima: glagolikoma (*i*-pridjevi) i imenolikima (*na*-pridjevi). S obzirom na sličnosti glagola i *i*-pridjeva, te imenica i *na*-pridjeva, može se postaviti pitanje treba li te dvije japanske pridjeve svrstavati u zasebnu vrstu riječi ili bi ih jednostavno trebalo smatrati podvrstom glagola, odnosno imenica.

No, iako dijele neke osobine glagola, odnosno imenica, te se dvije skupine pridjeva ujedno i razlikuju od njih po nekim morfološkim i sintaktičkim svojstvima.

Naime, iako su *i*-pridjevi, kao i glagoli, promjenjiva vrsta riječi, tj. imaju fleksijsku konjugaciju, te mogu biti predikati i adnominalno modificirati imenicu poput neprijelaznih glagola, oni se ujedno i morfološki i sintaktički razlikuju od glagola. Morfološki, ta se razlika ogleda u različitom fleksijskom nastavku (*-i* za *i*-pridjeve; *-u* za glagole), te u tome što, u odnosu na *i*-pridjeve, glagoli imaju više morfoloških mogućnosti (mogu izraziti imperativ, hortativ, pasiv...). Osnovna sintaktička razlika između tih dvaju vrsta riječi jest u tome što *i*-pridjevi, za razliku od glagola, ne mogu upravljati izravnim objektom, tako da su *i*-pridjevi u tom smislu slični samo neprijelaznim, a ne svim glagolima (Marković, 2010:77).

Prema stajalištu da su *na*-pridjevi zasebna vrsta riječi, sličnost između njih i imenica jest da su oboje nepromjenjiva vrsta riječi, te da u modifikacijskoj funkciji koriste markere, a u predikatnoj funkciji moraju koristiti kopulu. S druge strane, *na*-pridjevi se razlikuju od imenica po tome što u modifikacijskoj funkciji koriste različite funkcionalne elemente (*na* za pridjeve, *no* za imenice); pridjevi ne mogu dobiti padežnu česticu i ne mogu biti subjekti ili objekti u rečenici, što je osnovna sintaktička uloga imenica; ali se, za razliku od imenica, pridjevi mogu modificirati (intezivirati) priložima, a pomoću funkcionalnog elementa *ni*, mogu se pretvoriti u priloge, tj. adverbalizirati (Marković, 2010:77).

Japanski pridjevi se, dakle, morfosintaktički dovoljno razlikuju od glagola, odnosno imenica – što opravdava njihovo svrstavanje u zasebnu vrstu riječi, a ne kao podvrstu glagola, odnosno imenica.

4. Dvije skupine japanskih pridjeva

Kao što je u prethodnom poglavlju rečeno, svrstavanje japanskih pridjeva u zasebnu vrstu riječi posve je opravdano. No, nabrajajući sličnosti i razlike japanskih pridjeva u odnosu na glagole i imenice, teško je ne uočiti brojne morfološke razlike koje postoje *unutar* same leksičke kategorije pridjeva, tj. između dvaju skupina japanskih pridjeva. S tim u vezi, može se postaviti pitanje – čine li japanski pridjevi samo jednu vrstu riječi, ili su razlike među njima dovoljno velike da opravdaju njihovo svrstavanje u dvije, zasebne vrste riječi? Na to pitanje nema jedinstvenog odgovora među lingvistima. U zadnjem poglavlju ovog rada navest ću neke od argumenata lingvиста koji su *za* ili *protiv* svrstavanja japanskih pridjeva u dvije vrste riječi, a koji se primarno baziraju na morfološkom kriteriju flektivnosti. No, prije toga, valja naglasiti da razlikovanje dvaju skupina japanskih pridjeva nije utemeljeno samo na njihovim morfološkim karakteristikama, nego i na njihovoj pripadnosti različitim leksičkim slojevima japanskog jezika, što uključuje i semantičke razlike između *i*-pridjeva i *na*-pridjeva.

4.1. Pridjevi u leksičkim slojevima japanskog jezika

Razlika između dviju skupina japanskih pridjeva uočljiva je i u aspektu njihove pripadnosti različitim leksičkim slojevima japanskog jezika.

U knjizi *Uvod u znanost o japanskom jeziku* (1. svezak, 2022), autorice Irena Srdanović i Dragana Špica navode četiri leksička sloja japanskog jezika s obzirom na porijeklo riječi: *wago* – izvornojapanske riječi, *kango* – sinojapanske riječi, *gairaigo* – posuđenice iz drugih jezika, i *konshugo* – hibridne riječi koje sadrže dva ili više elemenata različitog porijekla.

Izvornojapanski sloj, *wago*, temeljni je vokabular japanskog jezika i jedini sloj koji obuhvaća sve vrste riječi japanskoga jezika (2022:145). U izvornojapanskom sloju većinom su zastupljeni *i*-pridjevi, dok se *na*-pridjevi u tom sloju nalaze rjeđe (2022:146).

Na primjer, pridjevi 温かい *ataakai* 'toplo', 高い *takai* 'visoko', 怖い *kowai* 'strašno', 強い *tsuyoi* 'jako' 古い *furui* 'staro', 広い *hiroii* 'široko', 丸い *marui* 'okruglo' su izvornojapanske riječi, tj. pripadaju leksičkom sloju *wago*.

Kao što je već spomenuto, tvorba novih riječi u izvornojapanskom sloju postiže se afiksacijom i tvorbom složenica. U pogledu pridjeva, od nekih neovisnih riječi u izvornojapanskom sloju mogu se tvoriti pridjevske složenice, a dodavanjem sufiksa *-sa* pridjevima *i*-skupine (kao i nekim pridjevima *na*-skupine), oni se pretvaraju u imenice (2022:147). No, izvornojapanski sloj se općenito smatra manje produktivnim od sinojapanskog, pa to vrijedi i za skupinu *i*-pridjeva, koja se uglavnom svrstava u zatvorenu skupinu riječi (Kishimoto, Uehara 2016:80).

Sinojapanski sloj, kango, označava sloj japanskog jezika u kojem morfemi imaju porijeklo u kineskom jeziku. Riječi sinojapanskog sloja, u morfološkom smislu, mogu pripadati bilo kojoj *punoznačnoj* vrsti riječi (imenice, glagoli, pridjevi, prilozni), a pridjevi ovog sloja su oni iz *na*-skupine, a mogu se sastojati od dva morfema koji često nisu samostalni. Primjerice, pridjevi 便利 *benri* 'praktično', きれい *kirei* 'lijepo', 元気 *genki* 'živahno', 素敵 *suteki* 'divno' – sinojapanskog su porijekla, te spadaju u leksički sloj *kango*.

Iako bi se moglo reći da su riječi kineskog porijekla unutar japanskog leksika zapravo posuđenice, sloj posuđenica, *gairaigo*, ipak se razlikuje od sinojapanskog sloja. Naime, za sinojapanski sloj vrijedi da je posve srastao u japanski jezik i, kako kažu autorice knjige *Uvod u znanost o japanskom jeziku*, "predstavlja dio tkiva japanskog jezika" (2022:160). S druge strane – posuđenice su riječi iz drugih jezika koje su se prilagodile japanskom glasovnom sustavu i razumije ih dobar dio jezične zajednice (navedeno prema Srdanović, Špica 2022:160). Na temelju tog istog kriterija mogu se razlikovati posuđenice i od stranih riječi – kao onih čije je značenje slabo poznato u jezičnoj zajednici.

Leksički sloj posuđenica (*gairaigo*) se u načelu pišu *katakanom*, ali nekim posuđenicama biva dodijeljen *kanji*. Dodjeljivanje *kanija* nekoj riječi, ne nužno posuđenici, naziva se *ateji* (2022:167). Neke se posuđenice bilježe i *hiraganom*, čime njihovo strano porijeklo postaje teško uočljivo (2022:168).

S morfološkog aspekta, posuđenice su uglavnom imenice. Neke od njih mogu tvoriti glagole dodavanjem glagola *suru*, i pridjeve koji završavaju na *-na*.

Iako ima i primjera tvorbe *i*-pridjeva, primjerice *guroi* – 'groteskan' (od engl. *grotesque*) (2022:169), za razliku od izvornojapanskog sloja gdje *i*-pridjevi

dominiraju, u leksičkom sloju posuđenica pridjevi su gotovo uvijek oni iz *-na* skupine. Navest ću nekoliko primjera:

リアル *riaru* 'pravi', 'istinit' potječe iz engleske riječi istog značenja *real*.

Na primjer リアルな話 *riaruna hanashi* 'istinita priča'.

スマート *sumaato* 'pаметan' također potječe od engleske riječi istog značenja *smart*.

Na primjer スマートなデザイン *sumaatona dezain* 'pаметan dizajn'

エッジー *ejjii* 'u modi', 'ekscentričnog izgleda' ili 'avangardno' je posuđenica koja potječe od engleske riječi *edge* (rub, oštrica).

Na primjer エッジーなスタイル *ejjiina sutairu* 'avangardni stil'

Kao što je ilustrirano u prva dva primjera, posuđenice mogu zadržati isto značenje koje imaju u izvornom jeziku, odnosno, to značenje može biti dovoljno slično s nekom od upotreba te riječi u izvornom jeziku. Tako se u trećem primjeru, značenje *ejjii* vjerojatno oslanja na značenje engleskog pridjeva *cutting-edge* ('inovativno', 'novo' 'vrlo uznapredovalo').

No, to ne mora biti slučaj. Naime, posuđenice u japanskom jeziku nisu samo cjelovite riječi koje su naprosto "prebačene" iz drugih jezika u istom ili donekle promijenjenom značenju, nego se neke strane riječi ili njihovi dijelovi mogu koristiti kao afiksi u tvorbi novih izvedenica, ili kao elementi u tvorbi složenica. Široke tvorbene mogućnosti u ovom leksičkom sloju japanskog jezika rezultiraju novim riječima za koje ne postoji odgovarajuća riječ ili sintagma u izvornom jeziku – takozvanim *pseudoposuđenicama*. Engleske riječi nastale u Japanu, tj. pseudoposuđenice iz engleskog jezika nazivaju se *wasai-eigo* (2022:170) ili *pseudoanglizmi*. Primjerice pridjev *rediifaasutona* 'takav koji daje prednost ženi' dobro ilustrira bogate mogućnosti tvorbe novih riječi u ovom leksičkom sloju. Taj je pridjev formiran dodavanjem nastavka *-na* na pseudoposuđenicu *rediifaasuto* koja označava osobinu davanja prednosti ženi (od engleskog *lady first*) (2022:171).

Sloj hibridnih složenica, *konshugo*, odnosi se na riječi koje su nastale kombiniranjem riječi iz različitih leksičkih slojeva. Primjerice, pridjev 大好き 'obožavano', 'jako voljeno', pripada leksičkom sloju *konshugo*, jer je sastavljen od riječi iz sloja *kango* i riječi iz sloja *wago*. Kanij 大 čita se *dai*, što je kinesko čitanje tog znaka i znači

'veliko', a kanji 好 čita se *su* što je izvornojapansko čitanje tog kanjia i znači 'sviđanje'.

U četiri navedena japanska leksička sloja mogu se uočiti i neke semantičke razlike.

Ono (1974) (navedeno prema Srdanović i Špica 2022) ističe da je vokabular izvornojapanskog sloja vrlo frekventan jer se u semantičkom smislu njime uglavnom izražavaju svakodnevni pojmovi poput prirodnih pojava, rodbinskih odnosa, osnovnih ljudskih aktivnosti, osjećaja i opisa. Osjećaji i opisi najčešće se izražavaju pridjevima (2022:148). Na primjer *atsui* 'vruće', *oishii* 'ukusno' *nagai* 'dugačko' itd. S druge strane, u sinojapanskom sloju zastupljeniji su apstraktniji, znanstveni i formalniji pojmovi (Trask 1996, navedeno prema Srdanović i Špica 2022:148), što je također vidljivo na primjerima pridjeva poput: *benri* 'praktično' *yumei* 'poznato' *teinei* 'pristojno' itd.

Što se tiče posuđenica, kao što je rečeno, općeniti motiv posuđivanja riječi iz drugih jezika jest nedostatak vlastite riječi – kad se zbog promjena društvenih okolnosti ili razvoja tehnologije javlja potreba za označavanjem novih pojmova, poput *takushii* 'taksi' ili *suimingupuuru* 'bazen'. To znači da će se posuđenice semantički često odnositi na novije riječi i moderniji vokabular, iako se u japanskom jeziku dio posuđenica odnosi na riječi za koje već postoje riječi sličnog značenja (2022:161).

Iz navedenih primjera možemo vidjeti korelaciju između semantike i morfologije u pogledu pridjeva. Naime, svakodnevni pojmovi se češće izražavaju *i*-pridjevima, odnosno flektivnim riječima; dok su apstraktniji pojmovi iz sinojapanskog sloja i nove riječi iz sloja posuđenica uglavnom izraženi *na*-pridjevima, tj. neflektivnim riječima.

U prethodnom poglavlju je rečeno da je veliko izražajno bogatstvo japanskog jezika rezultat širokih morfoloških mogućnosti tvorbe izvedenica i složenica. No, kao što se može uočiti iz prikaza različitih leksičkih slojeva, izražajnom bogatstvu japanskog jezika posebno doprinosi i njegova fleksibilnost u prihvaćanju riječi iz drugih jezika skupa sa činjenicom da se, kao što pokazuje sloj *konshugo*, riječi iz različiti leksičkih slojeva mogu kombinirati tvoreći nove riječi japanskog jezika – ukazujući tako na njegovu iznimnu "jezičnu kreativnost, ekonomičnost i tolerantnost" (Srdanović, Špica 2022:173).

4.2. Problem svrstavanja japanskih pridjeva u vrste riječi

"Problem svrstavanja japanskih pridjeva u vrste riječi" može se shvatiti na dva načina. Prvi je pitanje čine li japanski pridjevi zasebnu vrstu riječi ili ih treba svrstati kao podvrste glagola, odnosno imenica; a drugi, koji ne smatra spornim da se radi o zasebnoj vrsti, postavlja pitanje čine li japanski pridjevi samo jednu ili dvije, različite vrste riječi.

Nabrajajući morfosintaktičke sličnosti i razlike koje *i*-pridjevi imaju u odnosu na glagole, a *na*-pridjevi u odnosu na imenice, utvrđeno je da su razlike koje među njima postoje dovoljne da opravdaju svrstavanje pridjeva u zasebnu vrstu koja je, uz glagole i imenice, jedna od glavnih vrsta riječi. No, iako japanski pridjevi imaju istu osnovnu semantičku ulogu (pobliže opisivanje imenica), kao i iste osnovne sintaktičke uloge (modifikacijsku i predikacijsku), dvije skupine japanskih pridjeva se međusobno razlikuju i semantički i po mnogim morfološkim svojstvima. Zbog toga se u japanskoj lingvistici postavlja pitanje treba li japanske pridjeve klasificirati kao jednu ili kao dvije vrste riječi, a naslov ovog poglavlja odnosi se na to pitanje.

Tradicionalno, Hashimoto (1934) (navedeno prema Kishimoto i Uehara 2016) japanske vrste riječi svrstava u dvije osnovne klase: nezavisne riječi (*jiritsugo*) i zavisne riječi (*fuzokugo*). U klasu nezavisnih riječi spadaju glagoli, imenice, pridjevi (*keiyooshi*), pridjevske imenice (*keiyodooshi*), prilozi, veznici, adnominalni atributi i uzvici; dok pomoćne riječi i čestice pripadaju klasi zavisnih riječi. Hashimoto spominje specifičnost skupine *keiyodooshi* (ili, kako ih ovdje nazivamo, *na*-pridjeva) te ih navodi kao zasebnu vrstu riječi, ne određujući bi li se oni trebali smatrati jednostavnim riječima ili kompleksim izrazima (sintagmama) (2016:55).

Yamada (1936) (navedeno prema Kishimoto i Uehara 2016), s druge strane, predstavlja drugačiji pogled na klasifikaciju *na*-pridjeva tvrdeći da oni nisu zasebna leksička kategorija nego spoj određene vrste promjenjivih riječi (*fukuyoogen*) i predikata *biti*. Svoju je tvrdnju bazirao na tome što su se u tradicionalnom japanskom jeziku ti pridjevi koristili u *nari* i *tari* obliku. *Nari* oblik spoj je čestice *ni* i glagola *ari*, dok je *tari* oblik spoj čestice *to* i glagola *ari* (2016:55). Ta dva oblika imala su glagolsku fleksiju (uključujući i imperativ). No, kako ističu Kishimoto i Uehara, u modernom japanskom jeziku više se ne koriste, te su *na*-pridjevi izgubili svoje glagolske karakteristike. U modernom japanskom jeziku "fleksija" *na*-pridjeva provodi

se pomoću nastavaka: *-na* (koji proizlazi iz kombinacije *ni* i *ari*), te završnog *da* koji je identičan kopuli *da* (2016:56).

Tokieda (1950), pak, *na*-pridjeve smatra imenicama praćenim kopulom, dok Mikami (1953) dijeli sve pridjeve u dvije odvojene vrste riječi nazivajući ih *i*-pridjevi i *na*-pridjevi (2016:56).

U japanskoj školskoj gramatici, koja se temelji na Hashimotovoj podjeli, pridjevi su svrstani u dvije vrste riječi: *keiyooshi* 'pridjevi' i *keiyodooshi* 'pridjevski glagoli' (Takezawa 2016:470). Te dvije kategorije odgovaraju skupinama koje u ovom radu nazivam *i*-pridjevi, odnosno *na*-pridjevi. Razlog zbog kojeg se *na*-pridjevi nazivaju *pridjevskim glagolima*, iako su oni imenoliki, jest njihovo porijeklo. Naime, kao što smo već spomenuli nastavak *-na* proizlazi iz spoja čestice *ni* i glagola *aru* što ukazuje na to da su *na*-pridjevi nekoć bili glagoli (2016:55).

S druge strane, u gramatikama za učenike japanskog kao stranog jezika pridjevi se shvaćaju kao jedna vrsta riječi koja sadrži dvije skupine, nazvane "*i*-pridjevi" i "*na*-pridjevi". Razlog tome bi mogla biti činjenica da su pridjevi u takozvanim "velikim" europskim jezicima jedna vrsta riječi, što osobama koje uče japanski jezik omogućava da se oslone na sličnosti s vlastitim ili već poznatim jezikom. Dodatno, nazivi "*i*-pridjevi" i "*na*-pridjevi" kao dvije podvrste pridjeva, olakšavaju pamćenje uputa o ponašaju tih pridjeva unutar rečenice, dok u isto vrijeme upućuju na to da oni imaju istu semantičku ulogu – pobližeg opisivanja imenica.

Iz navedenih različitih pristupa klasifikaciji pridjeva, očito je da o tom pitanju nije postignuto jedinstveno mišljenje među lingvistima. No, stručna rasprava se nastavlja, te ću se u nastavku rada osvrnuti na neke aspekte te rasprave.

U okviru pristupa generativne gramatike Kishimoto i Uehara (2016) navode rad Chomskoga (1970) koji je četiri glavne vrste riječi u engleskim jeziku definirao koristeći *osobine* glagola i imenica: $[\pm V, \pm N]$ – gdje minus i plus označavaju posjedovanje i neposjedovanje odgovarajućih osobina.

Glagoli – V: [+V, -N]

Imenice – N: [-V, +N]

Pridjevi – A: [+V, +N]

Prijedlozi – P: [-V, -N]

Dakle, pridjevi u engleskom jeziku jesu vrsta riječi koja ima osobine i glagola i imenica. (Ovdje možemo primijetiti razliku u ovom opisu osobina pridjeva u odnosu na prije spomenut. Naime, Marković (2010:59), na temelju Dixonove podjele, pridjeve u engleskom jeziku navodi kao primjer pridjeva koji su neglagoliki i neimenoliki). No, za *i*-pridjeve i *na*-pridjeve u japanskom jeziku nije sporno da imaju osobine glagola, odnosno osobine imenica. Pitanje je, međutim, treba li te dvije skupine pridjeva svrstati u istu, glavnu vrstu riječi.

S obzirom da analiza Chomskoga dopušta razlikovanje samo četiri glavne vrste riječi, što bi se moglo pokazati nedovoljnim za precizniju analizu vrsta riječi u japanskom jeziku, Kageyama i Miyagawa (navedeno prema Kishimoto i Uehara 2016:59) svoje analize prilagođavaju japanskom jeziku, ali to rade na različite načine.

Kageyama (1982) u svojoj analizi dodaje osobine pridjeva: $[\pm A]$, definirajući *i*-pridjeve kao $[-V, -N, +A]$, a *na*-pridjeve kao $[-V, +N, +A]$. Po ovoj formuli, *na*-pridjevi pokazuju karakteristike i imenica i pridjeva. Kageyama *na*-pridjeve navodi kao zasebnu vrstu riječi na temelju toga što se se oni gramatički u nekim aspektima tretiraju kao imenice, a u drugima kao pridjevi. Pridjevska osobina (+A) je tvorba imenica dodavanjem sufiksa *-sa* na pridjev. To pravilo vrijedi i za *i*-pridjeve i za *na*-pridjeve, ali ne vrijedi za glagole i imenice. Na primjer: *takai* 'visoko' — *takasa* 'visina'; *shizukana* 'tiho' — *shizukasa* 'tišina'. Imenska osobina *na*-pridjeva (+N) može se vidjeti na primjeru tvorbe pomoću sufiksa *-rashii* u kojoj se *na*-pridjevi ponašaju sličnije imenicama nego *i*-pridjevima, koji su (-N), tj. nemaju osobine imenica (Kishimoto, Uehara 2016:59). Na primjer, *na*-pridjevu *shizuka* 'tiho' i imenici *gakkoo* 'škola' može se dodati sufiks *-rashii* te time dobijemo *shizukarashii* 'izgleda tiho' i *gakkoorashii* 'izgleda poput škole' dok se na *i*-pridjev poput *utsukushii* 'lijepo' taj sufiks ne može dodati.

Miyagawa međutim koristi drugačiji prikaz japanskih vrsta riječi, tj. u formulama izostavlja pridjevske karakteristike i opisuje *i*-pridjeve kao $[+V]$, a *na*-pridjeve kao $[+V, +N]$ (u ovoj analizi, glagoli su $[+V, -N]$, a imenice $[-V, +N]$). Kao argument za to da *na*-pridjevi ipak imaju neke karakteristike glagola Miyagawa navodi sufiks *-soo* (*sou*) 'čini se da...' ili 'vjerojatno je...', koji se osim glagolima i *i*-pridjevima, može dodavati i *na*-pridjevima, ali ne i imenicama (Kishimoto, Uehara 2016:60). Neki primjeri te

tvorbe su: *ookii* 'veliko' — *ookisoo* 'čini se veliko'; *benri* 'praktično' — *benrisoo* 'čini se praktično'; *iku* 'ići' — *ikisoo* 'čini se da ide'.

Iako spomenuti lingvisti brane svoje analize navođenjem primjera zajedničkih osobina i/ili razlika koje su u skladu s njihovim definicijama, činjenica je, međutim, da oni obje skupine pridjeva definiraju različito. U prvoj analizi, naime, pridjevi nemaju osobine glagola (formule za obje skupine pridjeva sadrže –“V”), a u drugoj su definirani upravo time što imaju osobine glagola (formule za obje skupine pridjeva sadrže +“V”).

S obzirom na to da najuočljivija razlika između *i*-pridjeva i *na*-pridjeva u to što su prvi promjenjive riječi, poput glagola, a drugi nepromjenjive riječi, poput imenica, možda bi detaljnije razmatranje svojstva flektivnosti pridjeva mogao dati odgovor na pitanje o njihovoj prikladnoj klasifikaciji.

Po morfološkom kriteriju prisutnosti ili odsutnosti fleksijskih nastavaka japanski leksik se može podijeliti u dvije klase: fleksijsku (*yoogen*), u koju se svrstavaju glagoli i pridjevi; i nefleksijsku (*taigen*) u koju se svrstavaju imenice. No, kako kažu H. Kishimoto i S. Uehara u suvremenom japanskom jeziku, za pridjevske imenice se čini da na neki način stoje između dvaju navedenih klasa (2016:51). (Valja napomenuti da pod terminom “pridjevi” navedeni autori podrazumijevaju *i*-pridjeve, dok se fraza “pridjevske imenice” odnosi na *na*-pridjeve, te da ću ih ja u nastavku teksta nazivati *-i* i *-na* pridjevi.) Razlog tome je to što je sporno može li se ponašanje *na*-pridjeva unutar gramatike japanskog jezika smatrati *fleksijom* ili ne.

Tekazawa se u radu pod naslovom “Inflection” (2016:459–488) poziva na Nishiyamu (1999) koji tvrdi kako zapravo nema sintaktičke razlike između dvaju skupina japanskih pridjeva i da bi se obje skupine pridjeva trebale smatrati jednom vrstom. Nishiyama također tvrdi da *i*-pridjevi nemaju svoju neovisnu fleksiju nego da se kao i kod *na*-pridjeva fleksija provodi pomoću kopule. Argumentira to navodeći da postoje mnoge sličnosti kod fleksije kopule *da* i *i*-pridjeva, primjerice, *katta/datta*, *karoo/daroo*, *kattaroo/dattaroo*, *kattara/dattara*, *kattari/dattari*. Kao što se iz primjera vidi, osnovna razlika je u elementima *da* i *ka*. Na temelju toga Nishiyama zaključuje kako su *ka* i *da* dvije varijante iste kopule, a ostali morfemi su fleksijski završetci te kopule. Dodatno, Nishiyama smatra da čak i razlike između dvaju skupina pridjeva koje se pojavljuju kod spajanja pridjeva s pomoćnim glagolima i pomoćnim

pridjevima, mogu objasniti specifičnošću kopule *da*, a ne razlikama u samim *-i* i *-na* pridjevskim skupinama (Takezawa 2016:469).

Ukratko, mogli bismo reći da se Nishiyama poziva na porijeklo fleksijskih nastavaka *i*-pridjeva i na temelju toga tvrdi da zapravo nema razlike u flektivnosti između dvaju skupina japanskih pridjeva – obje su neflektivne jer se fleksija u obje skupine pridjeva odnosi na kopulu.

No, ako se usredotočimo na kriterije suvremene upotrebe japanskog jezika, čine li *i*-pridjevi i *na*-pridjevi jednu ili dvije vrste riječi?

Hideki Kishimoto i Satoshi Uehara u poglavlju knjige *Handbook of Japanese Language and Linguistics* pod naslovom “Lexical Categories” (2016: 51–92) ističu da je japanski jezik aglutinativan, pa “nije lak zadatak razvrstati japanske vrste riječi jer se, u japanskom, fleksija/konjugacija pojavljuje u ograničenom broju vrsta, a u mnogo slučajeva ne mogu se povući jasne granice između slobodnih i vezanih elemenata” (2016:52). S obzirom da se kopule uglavnom ne smatraju afiksima, za razliku od drugih pomoćnih vrsta riječi, u vezi fleksije pridjeva zanima nas, treba li element *da* u kombinaciji s osnovom *na*-pridjeva smatrati kopulom ili fleksijskim sufiksom (2016:57)?

U svrhu odgovora na to pitanje, Kishimoto i Uehara (2016) se priklanjaju kognitivnoj lingvistici baziranoj na upotrebi jezika. U svojoj se analizi oslanjaju na pragmatičke pojmove *referencije* (identificiranje onoga o čemu govornik govori), *predikacije* (identificiranje onoga što govornik nastoji reći o referentu) i *modifikacije* (obogaćivanje rečenog dodatnim osobinama). Jedan od centralnih pojmova kognitivnog pristupa u lingvistici je *stupnjevitost*. Istraživanja upotrebe, kao i usporedbe različitih jezika pokazuju da se stupnjevitost pojavljuje u gotovo svakom aspektu jezika. Teoretski su pristupi, s druge strane, često podrazumijevali tradicionalnu podjelu pojmova po kojoj su kategorije jasno odvojene cjeline, a pojedine pojave ili pripadaju ili ne pripadaju tim cjelinama. Kognitivna lingvistika pak uviđa neprikladnost takvih, oštro odijeljenih kategorija u analizi jezičnih fenomena. Iz tog se razloga oslanja na prototipnu organizaciju kategorija. *Prototip* je “privilegirani podskup kategorije koji predstavlja najbolje primjerke te kategorije” (Kishimoto, Uehara 2016:70). Članovi kategorija koji su dalje od “centra” ili prototipa kategorije imaju ili manji broj zajedničkih svojstava ili slabije izražena određena svojstva u

odnosu na one članove koji su centralni ili prototipni. Ovdje svakako valja istaknuti da djelomično preklapanje različitih kategorija s obzirom na svojstvo koje se istražuje ne predstavlja nedostatak ili slabost analize. Naprotiv, nepostojanje oštrih granica među jezičnim kategorijama sasvim je očekivano, te zapravo bolje zahvaća stvarnu prirodu pojave koja se istražuje.

Ueharin kognitivno-lingvistički pristup japanskim pridjevima usmjerava se na njihovu specifičnost, te analizira njihova morfološka svojstva koristeći pragmatički pristup – njihovu upotrebu u jeziku. Naime, kad se razmatra svojstvo fleksije japanskih riječi, teoretski pristupi bazirani na jezicima vrlo različitim od japanskog nisu prikladni. Da bismo utvrdili što je fleksija u japanskom jeziku (*katsuyoo*), neophodno je znati koja se vrsta gramatičkog ponašanja unutar tog jezika smatra fleksijom (2016:71).

Naime, ako konkretna jezična upotreba pokazuje da u nekim slučajevima korijenski morfemi mogu stajati samostalno, onda oni nisu kandidati za fleksijsku vrstu riječi. Primjeri jezičnog ponašanja koji ukazuju da su korijeni *i*-pridjeva vezani, za razliku od korijena *na*-pridjeva su:

- *reduplikacija* u svrhu naglašavanja rečenog: kod *i*-pridjeva zadržava se karakteristični element *i*, dok se kod *na*- pridjeva koristi korijen riječi, tj. ispušta karakteristični element *da* (2016:75).

na-pridjevi: *Kirei da* 'Lijepo je.' *Hora! Kirei, kirei* 'Gledaj! Kako je lijepo!'

i-pridjevi: *Furu i* 'Staro je.' *Hora! Furu i, furu i!* 'Gledaj! Kako je staro!'

- *upitni oblik u kolokvijalnom govoru* u kojem se ispušta karakteristična čestica *ka*, a upitnost se izražava intonacijom: *i*-pridjevi zadržavaju *-i*, a *na*- pridjevi koriste samo korijen riječi (2016:76).

na-pridjevi: *Kirei da* 'Lijepo je.' *Kirei?* 'Da li je lijepo?'

i-pridjevi: *Furu i* 'Staro je.' *Furu i?* 'Da li je staro?'

- *epistemičko-modalni oblici* (primjerice *daroo* 'vjerojatno je da'; *ka mo sirenai* 'može biti'; *ni chigainai* 'svakako'; *mitai (da)* 'čini se da') (2016:76)

na-pridjevi: *Kirei da* 'Lijepo je.' *Kirei daroo* 'Vjerojatno je lijepo.'

i-pridjevi: *Furu i* 'Staro je.' *Furu i daroo* 'Vjerojatno je staro.'

Primjeri poput navedenih pokazuju da postoji značajna *razlika* u jačini vezanosti (engl. *boundness*) između *i*-pridjeva s jedne strane i *na*-pridjeva s druge strane. Naime, korijeni neobilježenih *i*-pridjeva su jače “vezani” od korijena *na*-pridjeva. Stoga, Uehara svrstava glagole i *i*-pridjeve u promjenjive vrste riječi, a *na*-pridjeve i imenice u nefleksijsku leksičku klasu (2016: 77). A, s obzirom da ne pripadaju istoj klasi riječi, to znači da *i*-pridjevi i *na*-pridjevi ne mogu biti ista vrsta riječi.

Nadalje, analiza stupnjeva vezanosti može se provesti i unutar svake od vrsta riječi. Ona pokazuje da su glagoli više vezni od *i*-pridjeva dok su imenice manje vezane od *na*-pridjeva, pa je konačni poredak prema Uehari (2016:79):

imenice > *na*-pridjevi > *i*-pridjevi > glagoli

(gdje su slobodnije vrste riječi lijevo)

Blizina dvaju skupina pridjeva u navedenom nizu može objasniti i zašto neki tradicionalni i generativni gramatičari *i*-pridjeve i *na*-pridjeve svrstavaju u istu klasu, povlačeći fleksijsku granicu između imenica i *na*-pridjeva. S druge strane, Kishimoto i Uehara granicu fleksivnosti vrsta riječi – koja se nalazi između *na*-pridjeva i *i*-pridjeva – opravdavaju time što “*katsuyoo*–fleksija o kojoj se ovdje radi ima predikacijsku funkciju, dok upotreba s padežnim česticama ukazuje na to da je razina vezanost između imenica i *na*-pridjeva više referencijska nego predikacijska” (2016:79).

Konačno, autori ovog rada smatraju da je razlika u vezanosti vrsta riječi vrlo značajno svojstvo japanskog jezika koje olakšava opise i drugih obrazaca jezika, od kojih navode dva:

- pragmatika u podrazumijevanom muškom u odnosu na ženski stil kolokvijalnog govora – u kojem, primjerice, korištenje *yo* 'kažem ti' ima isti oblik za muški i ženski stil kad se koriste imenice i *na*-pridjevi, dok se uz *i*-pridjeve i glagole samo u ženskom stilu prije čestice *yo* dodaje *wa* (2016:79).
- tvorbena produktivnost vrsta riječi – vezanost korijena kod glagola i *i*-pridjeva je tolika da te vrste riječi čini zatvorenim kategorijama. Nove riječi najčešće nastaju iz skupine neflektivnih, tj. “slobodnih” korijena, te postaju članovi otvorenih vrsta riječi: imenica i *na*-pridjeva (2016:79).

Tvorbena produktivnost u pogledu vrsta riječi se posebno vidi u leksičkom sloju posuđenica. Čak i kad se iz drugih jezika posuđuju pridjevi, oni će gotovo isključivo postati *na*-pridjevi. Kao što je već ovdje spomenuto (Srdanović, Špica 2022), iako je sinojapanski leksički sloj, kroz dugu povijest kontakata “srastao” u japanski vokabular, te ga se doživljava izvornim, većina riječi iz tog sloja pripada imenicama, *na*-pridjevima i glagolskim imenicama, dok su glagoli i *i*-pridjevi ostali zatvorena klasa koju nalazimo uglavnom u izvornojapanskom sloju (2016:80).

5. Zaključak

Aglutinativni karakter jezika, udružen s isprepletenim sustavom leksičkih slojeva, čini mogućim da se slaganje, izvođenje, konverzija i fleksija usko prožimaju sa sintaktičkom strukturom, rezultirajući tako teoretski izazovnim interakcijama između procesa tvorbe riječi i sintakse, kakve nije lako pronaći u flektivnim, izolativnim, ili polisintetičkim jezicima. (*Handbook of Japanese Language and Linguistics*, 2016:xi)

U ovom sam radu nastojala okvirno opisati jedan mali odsječak lingvističkih izazova koji su spomenuti u upravo navedenom citatu – problem prikladne klasifikacije japanskih pridjeva, a u zaključku rada osvrnut ću se, vrlo općenito, na samo dva aspekta tog problema.

Prikladnu klasifikaciju japanskih pridjeva možemo promatrati iz dvije perspektive. Jedna je teoretska ili znanstvena perspektive; a druga je konkretna, praktična perspektiva osoba koje uče japanski kao strani jezik, pogotovo u odrasloj dobi i izvan zajednice izvornih govornika. Po mom mišljenju, svrstavanje japanskih pridjeva u *jednu*, glavnu vrstu riječi koja sadrži dvije podvrste pridjeva ima praktičnu prednost za studente japanskog kao stranog jezika. S obzirom da pridjevi u europskim jezicima jesu jedna vrsta riječi, to govornicima tih jezika koje uče japanski kao strani jezik omogućava da se oslone na sličnost s već poznatim lingvističkim klasifikacijama, kao i na sličnosti u upotrebi pridjeva u japanskom jeziku u odnosu na vlastiti ili već poznati jezik. Čak i sami nazivi dvaju podvrsta japanskih pridjeva — “*i*-pridjevi” i “*na*-pridjevi” — imaju praktičnu ulogu. Naime, prefiksi “*i*-“ i “*na*-“ olakšavaju pamćenje morfoloških osobina i sintaktičkih pravila ponašanja tih pridjeva unutar rečenice; dok u isto vrijeme zajednička riječ “pridjevi” upućuje na to da oni imaju istu opću semantičku ulogu — pobližeg opisivanja imenica.

S druge strane, iz teoretske perspektive, pitanje prikladne klasifikacije japanskih pridjeva očito je složen problem koji se nastoji osvijetliti sa svih lingvističkih strana – morfološke, sintaktičke, semantičke i pragmatičke – usporedbom sa sličnim pojavama u drugim jezicima, ali uzimajući u obzir i unutar-jezične specifičnosti, kao i povijesni razvoj konkretnog jezika. No, čak i ako se neki od lingvističkih pristupa ne izdvoji od ostalih kao bolji, jednostavniji ili znanstveno produktivniji, te iako se ne postigne opće slaganje oko rješenja – sam proces istraživanja produbljuje spoznaju o svojstvima japanskih pridjeva, kao i o vrstama riječi japanskog jezika i vrstama riječi u lingvističkoj tipologiji općenito.

-

Literatura

- Barić E., Lončarić M., Malić D., Pavešić S., Peti M., Zečević V., Znika M., (1995.) *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga
- Kageyama T. (1982.) *Word formation in Japanese*. U: *Lingua* 57. .
- Kamiya T. (2002.) *Handbook of Japanese Adjectives and Adverbs*, Tokyo: Kodansha International.
- Kishimoto H. i Uehara S. (2016.) *Lexical categories*. U: Shibatani M. i Kageyama T. (eds.) *Handbook of Japanese Language and Linguistics*, vol 3. Berlin, Boston: Walter de Gruyter inc.
- Marković I. (2010.) *Uvod u pridjev*, Zagreb: Disput d.o.o.
- Marković I. (2012.) *Uvod u morfologiju*, Zagreb: Disout d.o.o.
- Masuoka T, Takubo Y. (1992.) *Kiso nihongo bunpo: kaiteiban*, Tokyo: Kuroshio shuppan
- Matasović R. (2005.) *Jezična raznolikost svijeta*, Zagreb: Algoritam.
- Nishiyama K. (1999.) *Adjectives and the copulas in Japanese*, U: *Journal of East Asian Linguistics*, 8(3.)
- Payne T. (2012.) *Introduction to Morphology and Syntax*. U: *Exploring Language Structure: A Student's Guide*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Shibatani M. i Kageyama T. (2016.) , *Handbooks of Japanese Language and Linguistics*, vol 3. Berlin, Boston: Walter de Gruyter Inc.
- Srdanović I. i Špica D. (2022.) *Uvod u znanost o japanskom jeziku: Osnovna obilježja, glasovni sustav i leksički slojevi*. Pula: Filozofski fakultet u Puli.
- Škiljan D. (1985.) *Pogled u lingvistiku*, Zagreb: Školska knjiga.
- Takezawa K. (2016.) *Inflection*.U: Shibatani M. i Kageyama T. (eds.) *Handbook of Japanese Language and Linguistics*, vol 3. Berlin, Boston: Walter de Gruyter inc.

Sažetak

U ovom završnom radu predstavila sam osnovne pojmove morfologije i sintakse kako bih opisala na koji se način ti pojmovi primjenjuju na analizu pridjeva u japanskom jeziku. Nakon opisa ključnih morfoloških i sintaktičkih svojstava japanskih pridjeva, istakla sam razlike i sličnosti koje oni imaju u odnosu na druge glavne vrste riječi – glagole i imenice. Konačno, u zadnjem dijelu rada predstavila sam neke osobine japanskih pridjeva iz okvira različitih leksičkih slojeva japanskog jezika kao i jedan aspekt problema klasifikacije japanskih pridjeva u vrste riječi.

Koristeći metodu analize knjiga i znanstvenih članaka na ovu temu, cilj mi je bio prikazati morfosintaktičku i semantičku posebnost pridjeva u japanskom jeziku u odnosu na hrvatski i engleski jezik.

Ključne riječi: pridjevi, morfologija, sintaksa, japanski jezik

Summary

In this final paper, I presented the basic terms of morphology and syntax in order to describe how these terms are applied to the analysis of adjectives in the Japanese language. After describing the key morphological and syntactic properties of Japanese adjectives, I highlighted the differences and similarities they have in relation to other main lexical categories - verbs and nouns. Finally, in the last part of the paper, I presented some features of Japanese adjectives from the framework of different lexical strata of the Japanese language, as well as one aspect of the problem of classifying Japanese adjectives into lexical categories.

Using the method of analyzing books and scientific articles on this topic, my goal was to show the morphosyntactic and semantic uniqueness of adjectives in Japanese compared to Croatian and English language.

Key words: adjectives, morphology, syntax, Japanese language